

ZAGAĐENJE VAZDUHA I ZDRAVLJE U JUGOISTOČNOJ EVROPI

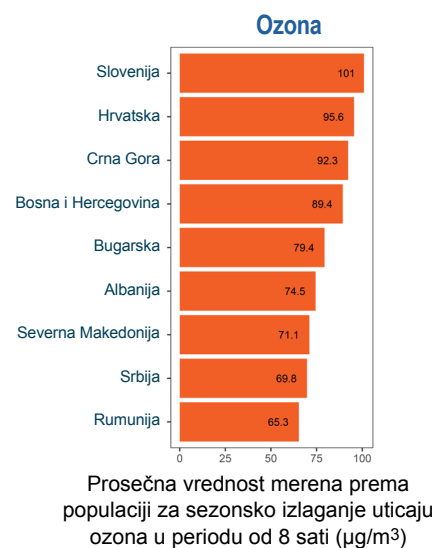
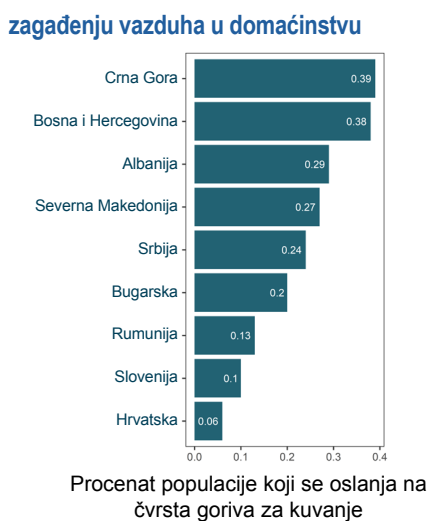
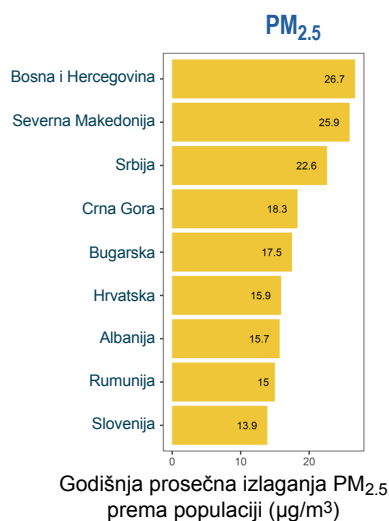
Zagađenje vazduha i dalje predstavlja vodeći zdravstveni problem u jugoistočnoj Evropi, gde stanovnici doživljavaju izloženost emisijama PM_{2.5} znatno iznad godišnje referentne vrednosti Svetske zdravstvene organizacije (WHO) od 5 µg/m³.

Izloženost zagađenju vazduha

Zagađenje vazduha je kompleksna mešavina čestica i gasova, čiji izvori i sastav variraju u vremenu i prostoru.

- Do 71% stanovnika u ovom regionu živi u oblastima koje ne ispunjavaju trenutnu graničnu srednju vrednost EU za kvalitet vazduha koja iznosi 25 µg/m³ za PM_{2.5}. Ipak, sve države u regionu ispunjavaju najmanje strogi interim cilj 1 propisan od strane WHO (35 µg/m³) za PM_{2.5}.
- Najveći godišnji prosek** izlaganja emisijama PM_{2.5} u 2019. je za **Severnu Makedoniju** (30,3 µg/m³), dok je **Rumunija** imala najniže **izlaganje** (15,7 µg/m³).
- Dobre vesti:** Godišnja prosečna izlaganja emisijama PM_{2.5} su se **smanjila** za svaku državu u regionu tokom poslednje decenije, sa najvećim smanjenjem u **Srbiji**, gde su nivoi PM_{2.5} u 2019. bili 19,1% niži u poređenju sa 2010. godinom.

Države u jugoistočnoj Evropi sa najvećim izlaganjima emisijama PM_{2.5}, zagađenju vazduha u domaćinstvu i izlaganju uticaju ozona u 2019. godini.

Kako se promenila izloženost zagađivačima između 2010. i 2019. godine?

PM_{2.5} (predstavljen kao prosečna godišnja koncentracija na osnovu populacije)

- Niža** u 2019. godini (19,1 µg/m³) nego u 2010. godini (25,5 µg/m³)
- Viša** od EU-28 proseka (11,4 µg/m³)

Zagađenje vazduha iz domaćinstava (% stanovništva koje se oslanja na čvrsta goriva za kuvanje)

- Niže** u 2019. godini (23,0%) nego u 2010. godini (27,7%)

Ozon (predstavljen kao koncentracija sezonskog proseka merena prema populaciji)

- Niža** u 2019. godini (82,0 µg/m³) nego u 2010. godini (87,9 µg/m³)
- Niža** od EU-28 proseka (83,5 µg/m³)

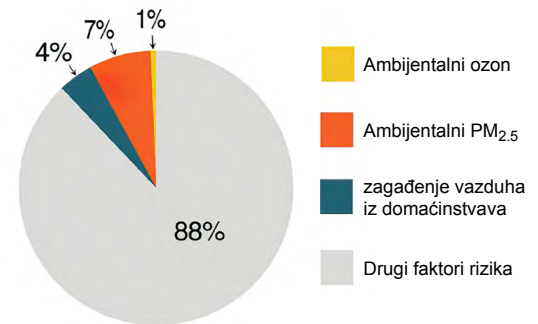
STATE OF
GLOBAL AIR

Uticaj kvaliteta vazduha na zdravlje

Dugotrajna izloženost zagađenju vazduha doprinosi povećanom riziku od bolesti i smrti od hroničnih nezaraznih bolesti, kao što su ishemijska bolest srca, rak pluća, hronična opstruktivna plućna bolest (HOBP), moždani udar i dijabetes tipa 2, kao i infekcije donjih respiratornih organa (npr. pneumonija) posebno kod dece mlađe od pet godina starosti. Izloženost PM_{2.5} takođe dovodi majke u opasnost da rađaju bebe prerano i u veličini manjoj od normalne, a ove bebe su podložnije umiranju od niza bolesti ili se smatra da su pod povećanim rizikom od bolesti kasnije u životu. Takođe se pojavljuju dokazi o ulozi zagađenja vazduha u razvijanju kognitivnih poremećaja, uključujući demenciju. **JOŠ.**

- Zagađenje vazduha svrstano je među 10 najvećih faktora rizika za loše zdravlje u svakoj zemlji jugoistočne Evrope.
- **11,8 %** ukupnog broja **smrti** jugoistočnoj Evropi (56.300 smrti) povezano je sa zagađenjem vazduha u 2019. godini. PM_{2.5} na otvorenom računa se da prouzrokuje **najviše** (46.600 smrti ili 9,7% od ukupnog broja smrti) za smrti povezane sa zagađenjem vazduha.
- **Rumunija** je imala **najveći** broj smrti povezanih sa zagađenjem vazduha (17.100) u regionu dok je **Crna Gora** imala **najniži** (700).
- Stopa smrti povezana sa PM_{2.5} prekoračuje globalnu stopu od 53,5 smrti/100.000 stanovnika u osam od devet zemalja jugoistočne Evrope — Slovenija je jedini izuzetak.
- U proseku, skoro **23% od svih bolesti povezanih sa HOBP** povezano je sa zagađenjem vazduha. Najveći uticaji zabeleženi su u Bosni i Hercegovini (30%), Severnoj Makedoniji i Crnoj Gori (u svakoj po 26%), dok je najmanje opterećenje procenjeno za Rumuniju (14%).

Procenat ukupnih smrtnih slučajeva uključujući one koji su povezani sa pojedinačnim zagađivačima (Ozon, PM_{2.5} i zagađenje vazduha iz domaćinstvava) u jugoistočnoj Evropi u 2019. godini.

Kako Zagađenje Vazduha Utiče na Mlade i Stare?

- U jugoistočnoj Evropi, najveći broj smrti dešava se kod ljudi starijih od 70 ili više godina.
- Izlaganje zagađenju vazduha povezano je sa **7,7% smrti beba**, sa najvećim brojem smrti u vezi sa ambijentalnim PM_{2.5}.
- Procenat smrti **beba povezan** sa zagađenjem vazduha u 2019. godini bio je **najveći** u Bosni i Hercegovini (11%) i Severnoj Makedoniji (10%).

Procenat smrtnih slučajeva (prema uzroku) povezan na zagađenje vazduha u 2019.

22.7%

smrtnih slučajeva povezanih sa HOBP

18.7%

smrtnih slučajeva povezanih sa dijabetesom

14.8%

smrtnih slučajeva povezani sa ishemijskom bolešću srca

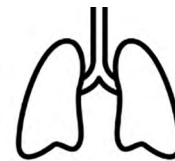
17.0%

smrtnih slučajeva povezanih sa rakom pluća

15.8%

smrtnih slučajeva povezanih sa ishemijskim moždanim udarom

13.5%

smrtnih slučajeva povezanih sa infekcijama donjih respiratornih organa

7.7%

smrti beba

Наставак на следећој страни

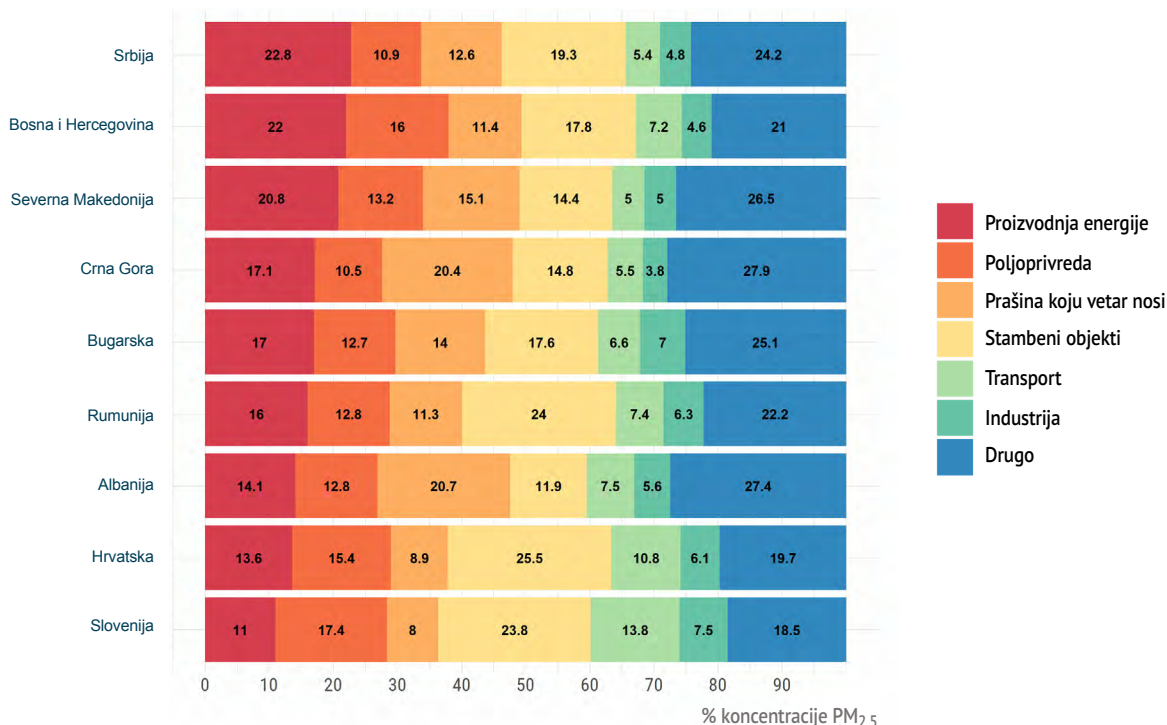
STATE OF
GLOBAL AIR

Ključni izvori PM_{2.5} u jugoistočnoj Evropi

PM_{2.5} se dobija iz prirodnih i antropogenih (ili napravljenih od strane čoveka) izvora. Uobičajeni prirodni izvori uključuju prašinu koju nanosi vetar, more i šumski požari, dok antropogeni izvori uključuju sagorevanje fosilnih i biogoriva, industrijske procese, poljoprivredu i upravljanje otpadom. Da bi se identifikovale prioritetne akcije i najisplativija rešenja, ključno je razumeti glavne izvore, posebno antropogene izvore zagađenja vazduha.

- Važna goriva koja doprinose izlaganjima PM_{2.5} u regionu uključuju **ugalj, tečno gorivo, prirodni gas i čvrsta biogoriva**.
- Kao individualni izvori, **stambeni** izvori doprinose najviše (20%) broju smrtnih slučajeva povezanih sa emisijom PM_{2.5} u 2019. godini, a zatim slede **proizvodnja energije** (18%), **prašina koju nosi vazduh** (13%), **poljoprivreda** (13%) i **transport** (7%).

Procenat PM_{2.5} iz pet glavnih izvora u devet država jugoistočne Evrope u 2019. godini

Izvor podataka: McDuffie E, Martin R, Ikin X, Brauer M. 2021. Globalni teret bolesti od glavnih izvora zagađenja vazduha (ГБД МАПС): А Глобални приступ. Извештај о истраживању 210. Бостон, МА: Институт за здравствене ефекте.

ZA VIŠE INFORMACIJA:

Za više informacija o zagađenju vazduha i zdravlju u jugoistočnoj Evropi, pročitajte ceo [izveštaj](#)

Istražite dokaze za zagađenje vazduha i zdravlju u jugoistočnoj Evropi [ovde](#)

Da biste istražili i preuzeli podatke, posetite www.stateofglobalair.org.

@HEISoGA

Za više informacija, pogledajte www.stateofglobalair.org

Contactați-ne la adresa SEE@healtheffects.org

IHME

Web lokacija Globalno stanje vazduha predstavlja saradnju između Health Effects Institut i Institut for Health Metrics and Evaluation, uz stručno savetovanje Univerziteta Britanske Kolumbije.

STATE OF
GLOBAL AIR